

ნატა ადვიშვილი
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამის I დონის სტუდენტი

**საქართველოს უმაღლესი საგანმანათლებლო სისტემის
მართვის თავისებურებები**

უმაღლესი განათლება, განათლების სისტემის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ბლოკი და მუდმივად განვითარებადი კომპონენტია. საქართველოს უმაღლესი განათლების სისტემაში უკანასკნელი წლების განმავლობაში ბევრი მნიშვნელოვანი ცვლილება და რეფორმა გატარდა. 2004 წელს მნიშვნელოვნად შეიცვალა უმაღლესი განათლების სისტემის საკანონმდებლო რეგულაცია, ხოლო 2005 წელს საქართველო ბერგენის სამიტზე შეუერთდა ბოლონიის პროცესს.

უმაღლესი განათლების სისტემაში სახელმწიფო პოლიტიკას განსაზღვრავს საქართველოს პარლამენტი და მთავრობა, ხოლო მათ აღსრულებს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. თავის მხრივ, სამინისტრო გამოსცემს რეგულირების და პოლიტიკის აღსრულების ცალკეულ წესებს როგორც საკუთრივ სისტემის ორგანოების, ასევე უმაღლესი სასწავლო დაწესებულებებისათვის.

საქართველოში მოქმედებს 129 უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება, საიდანაც 20 სახელმწიფოა, ხოლო 109 - კერძო. მოქმედი დაწესებულებებიდან 52 აკრედიტირებული უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებაა, რომელთაგან 20 საჯარო სამართლის იურიდიული პირია, ხოლო 32-კერძო სამართლის იურიდიული პირი.

საქართველოში აკრედიტირებული უმაღლესი სასწავლებლების 70% მდებარეობს თბილისში, ხოლო დანარჩენი რეგიონებში. საქართველოში აკრედიტირებულ უმაღლეს სასწავლებლებში სამივე საფეხურზე და ერთსაფეხურიან სამედიცინო პროგრამებზე სწავლობს 85 ათასამდე სტუდენტი, ხოლო მათ განათლებას უზრუნველყოფს 6,6 ათასზე მეტი პროფესორ-მასწავლებელი.

საქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემის რეგულირება ძირითადად ხორციელდება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონისა და მის საფუძველზე საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის მიერ დადგენილი წესებით.

„უმაღლესი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონი, რომელიც მიღებული იქნა 2004 წლის 21 დეკემბერს, აწესრიგებს საქართველოში უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების საგანმანათლებლო და სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის განხორციელების პროცესს, უმაღლესი განათლების მართვისა და დაფინანსების პრინციპებსა

და წესს, ადგენს ყველა უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სტატუსს, მათი დაფუძნების, საქმიანობის, რეორგანიზაციის, ლიკვიდაციისა და აკრედიტაციის წესს .

კანონით, დადგენილია უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების 3 სახეობა: 1. უნივერსიტეტი; 2. სასწავლო უნივერსიტეტი; 3. კოლეჯი. ამასთან, თითოეული მათგანი შეიძლება არსებობდეს საჯარო ან კერძო სამართლის იურიდიული პირის ფორმით. დღეს საქართველოში რაოდენობრივად ყველაზე გავრცელებულია საჯარო სამართლის იურიდიული პირის (სსიპ) ფორმით შექმნილი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები. შემდეგ მოდის შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების (შპს) ფორმით შექმნილი, ხოლო ყველაზე მცირეა არასამეწარმე იურიდიული პირის ფორმით (აიპ) შექმნილი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები. სახელმწიფოს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების დაფუძნება შეუძლია მხოლოდ სსიპ-ის ფორმით, თუმცა კანონში შეტანილი ცვლილებებით 2010-2011 სასწავლო წლიდან სახელმწიფო შეძლებს აიპ-ის ფორმითაც დაფუძნებას.

მოქმედი კანონმდებლობის და ბოლონის პროცესის მოთხოვნების შესაბამისად, საქართველოში აკადემიური უმაღლესი განათლება სამსაფეხურიანია:

- პირველი საფეხური (ბაკალავრიატი) – საგანმანათლებლო პროგრამა, რომელიც მოიცავს არანაკლებ 240 კრედიტს;
- მეორე საფეხური (მაგისტრატურა) – საგანმანათლებლო პროგრამა, რომელიც მოიცავს არანაკლებ 120 კრედიტს;
- მესამე საფეხური (დოქტორანტურა) – საგანმანათლებლო პროგრამა, რომელიც მოიცავს არანაკლებ 180 კრედიტს.

სახელმწიფოს ეკონომიკური ზრდისა და მოქალაქეთა კეთილდღეობის ამაღლების საფუძველს ბიზნესის განვითარება, მისი ფუნქციონირების მექანიზმების სრულყოფა და მასში დასაქმებულ ადამიანთა რიცხოვნობის ზრდა წარმოადგენს. გეგმიური ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის შედეგად საქართველოში შესაძლებელი გახდა და საშუალება მიეცა მცირე, საშუალო და მსხვილი ბიზნესის განვითარებას. როგორც საბაზრო ეკონომიკის განვითარებული ქვეყნების მაგალითი გვიჩვენებს, საერთოდ ბიზნესის და განსაკუთრებით საშუალო და მსხვილი ბიზნესის განვითარებამ წარმოშვა მოთხოვნა მაღლკვალიფიციურ ბიზნეს-ადმინისტრატორებზე და ე.წ. ტოპმენეჯერებზე (ბიზნესის მმართველებზე). ეს უკვე ჩამოყალიბებული ტენდენციაა - მსოფლიოს დიდი თუ მცირე კორპორაციები და კომპანიები მუდმივად ზრდიან მაღალკვალიფიციურ მენეჯერებზე მოთხოვნას. სწორედ ამ ტენდენციის შედეგია, რომ უკანასკნელი წლების განმავლობაში იზრდება MBA -ს აპლიკანტთა რიცხვი. გლობალიზაცია და ეკონომიკური ინტეგრაცია დიდ გავლენას ახდენს ბიზნესზე და აიძულებს მას მუდმივ განახლებასა და ცვლილებების განხორციელებას. ბიზნესები აღარ არიან მოქცეული ერთი ქალაქის ან ქვეყნის ფარგლებში და ბიზნესის მმართველები სულ უფრო ხშირად ერთგვებიან უცხოურ (საზღვარგარეთის) კომპანიებთან თუ ცალკეულ პირებთან გარიგებებში.

მთელ მსოფლიოში აქტუალური ხდება თანამედროვეობის მოთხოვნების შესაბამისი ბიზნეს ადმინისტრატორების მომზადების საკითხი. ამ ფონზე საქართველოშიც აუცილებელი გახდა თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისი პროგრამების შექმნა, რათა საქართველოს მოქალაქეებს საშუალება მიეცეთ უცხოეთში წასვლისა და სოლიდური თანხების გაღების გარეშე ჩამოყალიბდნენ თანამედროვე მენეჯერებად და შეძლონ კონკურენცია გაუწიონ უცხოეთში მომზადებულ მენეჯერებს.

საქართველოში მოქმედმა, ნებისმიერმა მსხვილმა თუ საშუალო კომპანიამ, ამა თუ იმ დოზით, მონაწილეობა უნდა მიიღოს საერთაშორისო ვაჭრობასა თუ სხვა პროცესებში, რადგანაც იშვიათია კომპანია, რომელიც ყველა ოპერაციას მხოლოდ ერთი ქვეყნის საზღვრებში ატარებს. ეს მოითხოვს, რომ საქართველოში მომზადებული მენეჯერები შეესაბამებოდნენ საერთაშორისო დონეს და შეეძლოთ მსგავსი ოპერაციების წარმატებით და უმაღლესი ეფექტურობით განხორციელება.

მსოფლიოს ნებისმიერ უნივერსიტეტში ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამის მიზანია მოამზადოს მაღალი დონის მენეჯერები რომლებიც შეძლებენ მართონ ბიზნესები განვითარებული მსოფლიოს ბაზრებზე მიმდინარე სწრაფი ცვლილებებისა და მაღალი ტემპის ფონზე. ამ მიზნის მისაღწევად თეორიული ცოდნის გადაცემის გარდა აუცილებელია სტუტენტებმა მიიღონ პრაქტიკული გამოცდილება სტაჟირების გავლით ან სხვა აქტივობების სახით.

ევროკავშირი უკანასკნელი წლების განმავლობაში მიისწრაფის განათლების სისტემის სტანდარტიზებისკენ, რაც ბოლონის პროცესის სახელითაა ცნობილი. ამ პროცესის მთავარი მიზანია, რომ ევროპაში აკრედიტებული ყველა უმაღლესი სასწავლებლის მიერ სტუდენტებისათვის შეთავაზებული პროგრამები შეესაბამებოდეს ერთიან სტანდარტებს. აღნიშნული მიდგომა გაუადვილებს კურსდამთავრებულებს მუშაობა დაიწყონ ევროკავშირის სხვა წევრ ქვეყნებში, რადგანაც პოტენციურ დამსაქმებლებს აღარ გაუჭირდებათ კანდიდატის კვალიფიკაციისა და ცოდნის დონის შემოწმება/დადასტურება.

საქართველოსათვის წინგადადგმულ ნაბიჯად ითვლება ბოლონის პროცესთან მიერთება და 2010 წლისთვის ევროპული სტანდარტების შესაბამისი უმაღლესი განათლების სისტემის შექმნის მიზნად დასახვა, თუმცა ბოლონის პროცესის მონაწილე სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით საქართველო უფრო პრობლემური ამოცანების წინაშე დადგა, რადგანაც შეერთების თარიღის მიუხედავად, (2005 წელი) მიზანს (განათლების სისტემის ერთიან სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა) ყველა მონაწილემ 2010 წელს უნდა მიაღწიოს, ხოლო ფორსმაჟორულ სიტუაციაში გატარებულ განათლების რეფორმას შეიძლება უკუშედეგები მოყვეს. მართალია საქართველოში კრედიტების სისტემის შემოღება და განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ ზოგადი მოთხოვნების დაყენება წინ გადადგმული ნაბიჯია, მაგრამ ამასთან ერთად აუცილებელია ევროპული სტანდარტების

შესაბამისად განისაზღვროს თითოეული სამაგისტრო (და საბაკალავრო) კურსის ჩარჩოები და შინაარსი. ეს გულისხმობს, რომ სტუდენტს, რომელსაც უკითხავენ კორპორაციულ ფინანსებს საქართველოს ნებისმიერ უნივერსიტეტში უნდა მიაწოდონ იგივე მასალა (შეიძლება სხვა მეთოდით) რასაც აწოდებენ სტუდენტს ევროპის ნებისმიერ სხვა უმაღლეს სასწავლებელში. ასე რომ, საქართველომ მოკლე დროში უნდა მოიყვანოს განათლების სისტემა ბოლონის პროცესის სტანდარტებთან შესაბამისობაში, რაც უდავოდ რთული ამოცანაა.

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს განათლების აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრის ოფიციალურ მონაცემებს უმაღლეს სასწავლებლებთან დაკავშირებით, რომლებიც მსმენელებს სთავაზობენ ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამას (2011 წლის მდგომარეობით), წარმოგიდგინთ ქვემოთ მოყვანილი ცხრილის სახით.

ცხრილი 1. უმაღლესი სასწავლებლების რაოდენობის მაჩვენებლები ტერიტორიული და სამართლებრივი ფორმის პრინციპის მიხედვით, რომელთა აკადემიური პროგრამები მოიცავს ბიზნეს ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამებს.

	ხელმწიფო	კერძო	სულ	პროცენტი
სი	7	20	27	67,50%
ები	9	4	13	32,50
	16	24	40	
ტი	40%	60%		100%

წყარო: განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს აკრედიტაციის ეროვნული ცენტრი

საქართველოში უმაღლესი განათლების რეფორმირების რამოდენიმე წლიანი აქტივობები მნიშვნელოვანია უმაღლესი განათლების ევროპულ სივრცესთან დაახლოების თვალსაზრისით. გატარებულ რეფორმათა შედეგად მოხდა უმაღლესი სასწავლებლების აკრედიტაციის სისტემის შემოღება, ერთიანი ეროვნული გამოცდებით სასწავლებლებში მიღების პრაქტიკის დანერგვა, კრედიტების დაგროვების ევროპულ ECTS სისტემაზე გადასვლა, სასწავლო პროგრამების და კურიკულუმების განვითარება, ხარისხის უზრუნველყოფის სისტემების განვითარება და სხვა. შედეგად, უმაღლესი განათლების სისტემაში მოქმედ სასწავლებლებს შორის გაიზარდა კონკურენცია, რაც სწავლის ხარისხში აისახა.

გამომდინარე იქიდან, რომ უმაღლესი განათლების სისტემა მსოფლიოში არა უცვლელი, არამედ დინამიური სისტემაა, მუდმივად ხდება მისი სრულყოფა და ბაზრის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანა. ამდენად, აუცილებელია საქართველოს უმაღლესი განათლების სისტემამაც ფეხი აუწყოს მსოფლიო განათლების რიტმს და გახდეს ბაზრის მოთხოვნებზე ორიენტირებული.

უნდა აღინიშნოს რომ უკვე 2012 წელია და აქედან გამომდინარე აქტუალურია გამოკვლეული იქნეს საქართველოს უმაღლესი საგანმნათლებლო სისტემა და მათ შორის საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში დღეს არსებული ბიზნეს ადმინისტრირების პროგრამები (მათ შორის ბიზნეს ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამები) და მომზადდეს რჩევები და წინადადებები რომლებიც საშუალებას მისცემენ უნივერსიტეტებს, თუნდაც დაგვიანებით მოახდინონ საკუთარი სასწავლო პროგრამების ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა და საერთაშორისო აღიარების მოპოვება.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველო. საქართველოს პარლამენტი, 2004 წლის 21 დეკემბერი, „უმაღლესი განათლების შესახებ საქართველოს კანონი“- *საკანონმდებლო მაცნე*.
2. თბილისი, საქართველო, „უმაღლესი განათლების რეფორმის შედეგები- აღწერითი ანგარიში ბოლონის პროცესის ინდიკატორების მიხედვით“, 2008 წელი. განათლების პოლიტიკის დაგეგმვისა და მართვის საერთაშორისო ინსტიტუტი (EPPM).
3. ბერინგის სამიტი, ბოლონის პროცესი 2005 წ. ბოლონის ხელშეკრულება.